

**AMMATILLISEN KOULUTUKSEN
ALUEKEHITYSVAIKUTUSTEN
ARVIOINTI**
tapauksena Seinäjoen koulutuskeskus

Jarkko Nikkola

**Kehittämishankeraportti
Toukokuu 2007**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) NIKKOLA, Jarkko	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 29	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi Ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutusten arviointi tapauksena Seinäjoen koulutuskeskus		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu		
Työn ohjaaja(t) LIETONEN, Raija		
Toimeksiantaja(t) Seinäjoen koulutuskeskus		
Tiivistelmä <p>Kehittämishankkeen tavoitteena ja tehtävänä oli arvioida ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutuksia tapauksena Seinäjoen koulutuskeskus. Koulutuksen arviointineuvosto lähetti hankkeeseen liittyvää aineistoa ja muuta tarvittavaa informaatiota hankkeen aikana koordinaattoreille. Koordinaattorin tehtävänä oli koordinoida, kerätä ja tuottaa tietoa aluekehitysvaikutuksista.</p> <p>Arvioinnissa tarkasteltiin aluekehittämisnäkökulman huomioon ottamista koulutuksen järjestäjien omassa toiminnassa kuten tavoitteissa, prosesseissa, tulevaisuuden ennakoinnissa ja strategioissa sekä yhteistyösuhteissa. Lisäksi tarkasteltiin toiminnan aluekehitysvaikutuksia. Arvioinnin sisältökohteet oli jäsenetty toimintaympäristöön, aluekehitystyön suunnitteluun, toteutukseen, seurantaan ja arviointiin, palaute- ja muutosprosesseihin sekä tuloksiin. Teemat noudattivat kysymyssarjaa miksi, mitä, miten, millä tuloksella, mitä on opittavissa.</p> <p>Kehittämishanketta parhaiten kuvaava laadullinen arviointikriteeri oli koulutuksen vastaaminen hyvin työelämän ja sen kehittämisen tarpeisiin. Tähän tavoitteeseen oli panostettu ja kehitetty erilaisia työelämälähtöisiä toimintamuotoja.</p> <p>Kehittämistoiminta oli tärkeää niin Seinäjoen koulutuskeskuksessa kuin koko Suomessa. Arviointi tuki opetusministeriötä, koulutuksen järjestäjiä ja oppilaitoksia. Pitkäjänteisellä kehittämistyöllä suomalaisen koulutuksen laatutaso pidetään korkealla tulevaisuudessakin.</p>		
Avainsanat (asiasanat) ammattillinen koulutus, aluekehitys, arviointi		

Author(s) NIKKOLA, Jarkko	Type of Publication Development project report	
	Pages 29	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Defining vocational educations regional development impacts concerning Seinäjoki Vocational Education Centre		
Degree Programme Vocational Teacher Education College		
Tutor(s) LIETONEN, Raija		
Assigned by Seinäjoki Vocational Education Centre		
Abstract The purpose of this project was to define vocational educations regional development impacts concerning Seinäjoki Vocational Education Centre. Evaluation council of education has sent material related to the project and other required information to coordinators during this project. Coordinators assignment is to coordinate, gather and produce information concerning regional development impacts. Attention of evaluation was regional developments point of view in our organizers actions, such as goals, processes, predictions and strategies of future, and relations. In addition actions regional development impacts were observed. Contents of evaluation was outlined to working environment, planning of regional development, accomplishments, observing and evaluation, feedback and change processes and its results. Theme followed series of questions, why, what, how, with what result, what is there to learn. Development projects best descriptive qualitative evaluation criterion was educations ability to answer to demands of worklife and it's needs to develop. To this achievement had been invested in and developed different worklife oriented operational models. Development activity is important to Seinäjoki Vocational Education Centre as in whole Finland. Evaluation supported ministry of education, organizers of education and school system. With longterm development work, quality of Finnish education will stay high in future.		
Keywords vocational Education, regional development, evaluation		

SISÄLTÖ

1	Johdanto	2
1.1	Työn tausta	2
1.2	Työn tavoitteet	4
1.3	Työn rajaus	5
1.4	Työn kulku	6
1.5	Työn toteutus	6
2	Seinäjoen koulutuskuntayhtymä	7
3	Hankkeen liittyminen organisaation kehittämiseen ja sen tavoitteet	10
4	Hankkeen toteutuksen suunnittelu	14
4.1	Kehittämissuunnitelmasta ja arviointistrategiasta	14
4.2	Toimenpiteet	15
4.2.1	Ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutusten kuvaus	15
4.2.2	Ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutusten arviointi	18
4.3	Aikataulu	21
4.4	Resurssit	23
4.5	Arviointialueet ja -kohteet	23
4.6	Itsearviointi	25
4.6.1	Ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutusten arviointityön avulla opitut merkityksellisimmät asiat	25
4.6.2	Asiat, joihin haluaisin jatkossa syventyä tarkemmin	25
4.6.3	Oppimistani eniten edistäneet asiat hanketta työstettäessä	26
4.6.4	Keskeisimpiä oppimiseni esteitä hanketta työstettäessä	26
4.7	Tavoitesuhteinen arviointi	27
	Lähteet	28

1 Johdanto

1.1 Työn tausta

Ammatillista koulutusta kehitettiin viimeisten vuosikymmenten aikana voimakkaasti. Tämä merkitsi muun muassa koulutuksen ylläpitojärjestelmän, koulutuksen ennakoinnin ja määrällisen säätelyn, tutkintorakenteiden, opetussuunnitelmien, opetus- ja ohjauskäytänteiden sekä erilaisten yhteistyösuhteiden kehittämistä. Uudistuneen lainsäädännön myötä elinikäisen oppimisen, työelämäyhteistyön sekä koulutusorganisaatioiden välisen yhteistyön tavoitteet korostuivat edelleen. (Räisänen & Frisk 2002, 3.)

Opetushallitus arvioi ammatillista koulutusta monelta kannalta ja julkaisi arviointiraportteja vuosittain. Arvioinneissa oli kattavasti tarkasteltu arvioinnin kohteita ja arvioinnit toivat esiin ammatillisen koulutuksen yhteisiä ja aloittain eriytyviä piirteitä. Arvioinnit olivat myös johtaneet erillisiin kehittämisohjelmiin tai tuloksia oli muutoin käytetty kehittämisen lähtökohtana. (Räisänen ym. 2002, 3.)

Koulutuksen arviointineuvosto toimi opetusministeriön yhteydessä ja vastasi koulutuksen ulkopuolisesta arvioinnista korkea-asteen koulutusta lukuun ottamatta. Koulutuksen arviointineuvosto oli käynnistänyt opetusministeriön toimeksiannosta ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutuksia sekä aikuisten näyttötutkintojärjestelmän toimivuutta koskevat arviointihankkeet. (Räisänen & Silvennoinen 2006, 1.)

Koulutuksen arviointineuvoston suunnitteluryhmän tehtävät olivat: (Räisänen 2006, 8.)

- Opetusministeriön avustaminen arviointia koskevissa asioissa
- Koulutuksen järjestäjien tukeminen arviointia koskevissa asioissa
- Ulkopuolisen arvioinnin ohjelman laadinta
- Ulkopuolisia arviointien organisointi arviointiasiantuntijoiden verkostona

- Arviointien tulosten julkistamisesta huolehtiminen
- Ehdotusten tekeminen koulutuksen arvioinnin kehittämiseksi
- Koulutuksen arviointia koskevan tutkimuksen ja yhteistyön edistäminen.

Koulutuksen arviointineuvoston arviointiryhmän tehtävät olivat: (Räisänen 2006, 8.)

- Arvioinnista ja raportoinnista vastaaminen. Arviointiryhmä pystyi tarkistamaan myös arvioinnin suunnitelmaa
- Suunnitteluryhmä ja arviointineuvosto (ja -sihteeristö) eivät osallistuneet arviointiin
- Hanke organisoitiin arviointiasiantuntijoiden verkostona.

Arviointineuvoston tehtävänä oli arvioida koulutusta ja oppimista, kehittää arviointia ja edistää arviointitutkimusta. Arviointi tuki opetusministeriötä, koulutuksen järjestäjiä ja oppilaitoksia. Neuvosto toimi asiantuntijaverkostona. Koulutuksen arviointineuvosto oli koulutuksen ja oppimisen arvioinnin johtava ja riippumaton asiantuntija ja koulutuksen laadun kehittäjä. Neuvosto laati neuvoston toimikaudeksi koulutuksen ulkopuolisen arvioinnin ohjelman opetusministeriön osoittamien suuntaviivojen ja taloudellisten voimavarojen puitteissa, teki ehdotuksia koulutuksen arvioinnin kehittämiseksi sekä edisti koulutuksen arviointia koskevaa tutkimusta ja yhteistyötä. (Koulutuksen arviointineuvosto 2006)

Aluekehitysvaikutusten arvioinnin tausta: (Räisänen 2006, 10.)

- Hallitusohjelman (24.6.2003) yleistavoitteet
- OPM:n tavoite- ja strategia-asiakirjat
 - Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma vuosille 2003 - 2008 (KESU)
 - OPM:n Koulutus- ja tiedepolitiikan aluestrategia vuoteen 2013

- OPM:n Aluekehittämisstrategia vuosille 2003 - 2013

- EU:n strategiset päämäärät
- Kuntien elinkeinopoliittiset tavoitteet.

1.2 Työn tavoitteet

Arviointineuvoston tavoitteena oli hankkia ja analysoida tietoa valtakunnallisen koulutuspoliittisen päätöksenteon ja koulutuksen kehittämisen pohjaksi, hankkia ja analysoida tietoa koulutuksen paikallisen kehittämistyön ja päätöksenteon pohjaksi sekä tukea opiskelijoiden oppimista, opetustoimen henkilöstön työtä ja oppilaitosten kehittämistä. (Koulutuksen arviointineuvosto 2006)

Ammatillisen koulutuksen keskeisenä tavoitteena oli vastata työelämän ja sen kehittämisen tarpeisiin. Tähän tavoitteeseen pääsyyn panostettiin ja kehitettiin erilaisia työelämälähtöisiä toimintamuotoja. Keskeiset parantamiskohteet olivat: (Räisänen ym. 2002, 15.)

- Työelämän tahojen osallistumista opetussuunnitelmatyöhön ja oppilaitosten toiminnan kehittämiseen oli tarpeen tehostaa edelleen
- Neuvottelukuntien tavoitteiden, toimintaperiaatteiden ja -menetelmien kehittäminen ja toiminnan vaikuttavuutta oli lisättävä
- Työssäoppimisjärjestelmää oli kehitettävä ja opiskelijoiden oppimisen laatua oli varmistettava
- Oppilaitosten osallistuminen nykyistä aktiivisemmin työelämän kehittämiseen
- Opettajien ammattitaidon ylläpitäminen työelämän kehitystä vastaavalla tasolla
- Työssäoppimisen järjestelmän toimivuuden arviointi ja laadunvarmistus.

Seinäjoen koulutuskuntayhtymän visiona oli Etelä-Pohjanmaan osaamisrakenteen vahvistaminen. Seinäjoen koulutuskeskuksen toiminta-ajatus oli tarjota Seinäjoen koulutuskeskuksen toisen asteen ammatillisen koulutuksen opiskelijoille mahdollisuus kehittyä oman alansa osaaviksi ja arvostetuiksi ammattilaisiksi. Seinäjoen koulutuskeskus tuki koulutustoiminnallaan Etelä-Pohjanmaan työ- ja elinkeinoelämää ja sen kehittämistä. Seinäjoen koulutuskeskus kehitti keskeisten sidosryhmiensä kanssa yhteistyössä koulutusta vastaamaan entistä paremmin työelämän tarpeita. Tämä toiminta oli omiaan vahvistamaan Seinäjoen koulutuskeskuksen uskottavuutta työelämän palvelijana ja kehittäjänä. Uusia koulutustuotteita ja kansainvälisyyttä kehitettiin alueen tarpeet ja toiveet huomioiden. (Seinäjoen koulutuskeskus 2006.)

Monien oppilaitosten työelämäyhteistyön muodot monipuolistuivat ja yhteistyötä tehtiin sekä työnantaja- että työntekijätahojen kanssa. Oppilaitosten väliset erot työelämäyhteistyössä olivat suuret. Osa oppilaitoksista oli hyvin aktiivisia ja osa melko passiivisia. Aikuiskoulutuksessa työelämäyhteistyö oli yleisesti aktiivisempaa kuin muussa ammatillisessa koulutuksessa. Työelämäyhteyksien tavoitteiden suuntaisuudesta huolimatta yhteydet eivät vastanneet kaikilta osin asetettuja tavoitteita. Pitkäaikaisuudestaan huolimatta neuvottelukuntien toiminta oli hyvin epätasaista; osassa oppilaitoksia neuvottelukunnat toimivat aktiivisesti, osassa niitä ei ollut lainkaan, ja osassa ne olivat muodollisesti olemassa, mutta ne eivät toimineet aktiivisesti. (Räisänen ym. 2002, 16.)

1.3 Työn rajaus

Ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutusten arviointi koski ammatillista perus- ja lisäkoulutusta ja se kohdistui kaikkiin koulutuksen järjestämismuotoihin ja koulutusaloihin sekä opetussuunnitelmaperusteiseen että näyttötutkintotavoitteiseen koulutukseen. Arviointiaineisto koottiin kaikilta ammatillisen koulutuksen järjestäjiltä. Koulutuksen järjestäjät tekivät arvioinnin lokakuussa 2006. Arviointi sisälsi yhteistyön kuvaamisen, määrälliset tiedot ja näiden pohjalta tapahtuvan alueellisissa arviointiraadeissa tapahtuvan arvioinnin. (Räisänen ym. 2006, 1.)

Arviointi kohdistui ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutuksiin. Arvioinnin tavoitteena oli kehittää ammatillisen koulutuksen aluevaikuttavuutta ja siihen liittyviä strategioita, suunnitelmia ja yhteistyökäytänteitä. Lisäksi tavoitteena oli syventää arviointikulttuuria ja eri toimijoiden välistä vuoropuhelua aluevaikuttavuuden lisäämiseksi. Arvioinnin avulla haluttiin tuoda esiin hyviä käytäntöjä ja korostaa aluekehitystyön tärkeyttä ammatillisessa koulutuksessa.

Arvioinnin lähtökohtana olivat muun muassa koulutuksen alueelliseen vaikuttavuuteen liittyvät tavoitteet sekä strategiat ja prosessit tavoitteiden saavuttamiseksi.

Arviointi tehtiin kehittävän arvioinnin periaatteiden mukaan siten, että se lisäsi alueellista yhteistyötä, tuki paikallista aluekehitystyötä ja kansallista kehittämistä. Arvioinnissa painotettiin koulutuksen järjestäjien aktiivista osallistumista, arvioinnin avoimuutta ja monitahoisuutta. Koulutuksen järjestäjiä kuultiin arvioinnin suunnittelussa ja sen organisoinnissa. (Koulutuksen arviointineuvosto 2006.)

1.4 Työn kulku

Ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutusten arviointiarviointiaineisto lähetettiin Suomen koulutuskeskusten koordinaattoreille 1.9.2006. Tämän jälkeen koulutuskeskuksissa vastattiin arviointiarviointiaineiston kysymyksiin. Seinäjoen koulutuskeskuksessa toteutettiin ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutusten itsearviointi 26.10.2006. Tämän jälkeen itsearviointi palautettiin arviointineuvostolle. Arviointineuvosto analysoi Suomen koulutuskeskusten itsearvioinnit ja julkaisi yhteenvedon koulutuksen aluekehitysvaikutuksen arviointihankkeen johtopäätöksistä ja tuloksista.

1.5 Työn toteutus

Aluekehittämisessä kyse oli keskeisesti koulutuksen järjestäjän ja elinkeino- sekä työelämän yhteyksistä. Toimintaa ei yksityiskohtaisesti ohjattu säädösten tai normien avulla, vaan toimenpiteiden tasolla kysymys oli pitkälle

omaehtoisuuteen perustuvasta toiminnasta. Aluekehittäminen edellytti halua kehittyä, näkemystä ja yhteistyötä, joka ilmeni esimerkiksi osallistumisena alueelliseen kehittämisohjelmien suunnitteluun ja kehittämishankkeiden käytännön toteutukseen. Keskeistä oli toimintatapojen systemaattisuus. Aluekehittämisen mahdollisuudet, keinovalikoima ja käytäntöjen kirjo oli laaja ja sidottu toimintaympäristöön. Toimintaympäristöjen erilaisuus otettiin arvioinnissa huomioon. (Koulutuksen arviointineuvosto 2006.)

Seinäjoen koulutuskeskuksessa ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutusten itsearviointiin osallistui edustajia yritysmaailmasta, muista julkisista organisaatioista sekä Seinäjoen koulutuskeskuksen johtoa, muuta henkilöstöä ja opiskelijoita. Monitahoarvioinnin etuja ovat osallistuvuus ja erilaiset näkökulmat ja menetelmät. Sidosryhmien ja asianomaisten toimijoiden näkemykset (kohdetahot, rahoittajat, päätöksentekijät, kehittäjät, intressiryhmät, vertaiset) toivat monipuolisuutta itsearviointiin.

2 Seinäjoen koulutuskuntayhtymä

Seinäjoen koulutuskeskus (ks. kuvio 1) aloitti toimintansa 1.1.2005. Sitä ylläpiti Seinäjoen koulutuskuntayhtymä, johon kuului 14 kuntaa. Kuntayhtymä ylläpiti myös Seinäjoen ammattikorkeakoulua. Seinäjoen koulutuskeskuksen järjestämislupa kattoi yhteensä 2756 ammatillista perustutkinto-opiskelupaikkaa, 195 opiskelijatyövuotta ammatillista lisäkoulutusta sekä 375 oppisopimuspaikkaa. Aikuiskoulutuksen järjestämisluvassa oli työelämän palvelu- ja kehittämistehtävä toistaiseksi voimassaolevana. Aikuiskoulutuksen vuosio opiskelijamäärä oli noin 1500, joka muodostuu opetusministeriön rahoittamasta lisäkoulutuksesta, oppisopimuskoulutuksesta ja maksullisesta palvelutoiminnasta. Aikuiskoulutuksesta noin 75 % oli tutkintoon johtavaa koulutusta. Perustutkintojen täyttöaste oli vuonna 2005 101 %. (Seinäjoen koulutuskeskus 2006.)

Seinäjoen koulutuskeskuksen osuus koko Etelä-Pohjanmaan toisen asteen ammatillisesta peruskoulutuksesta oli 45 % (yhteensä Etelä-Pohjanmaalla 6096). Vuonna 2005 Seinäjoen koulutuskeskuksen keskimääräinen ylitäyttö oli 41 opiskelijaa, kun kokonaisuudessaan Etelä-Pohjanmaalla jäi

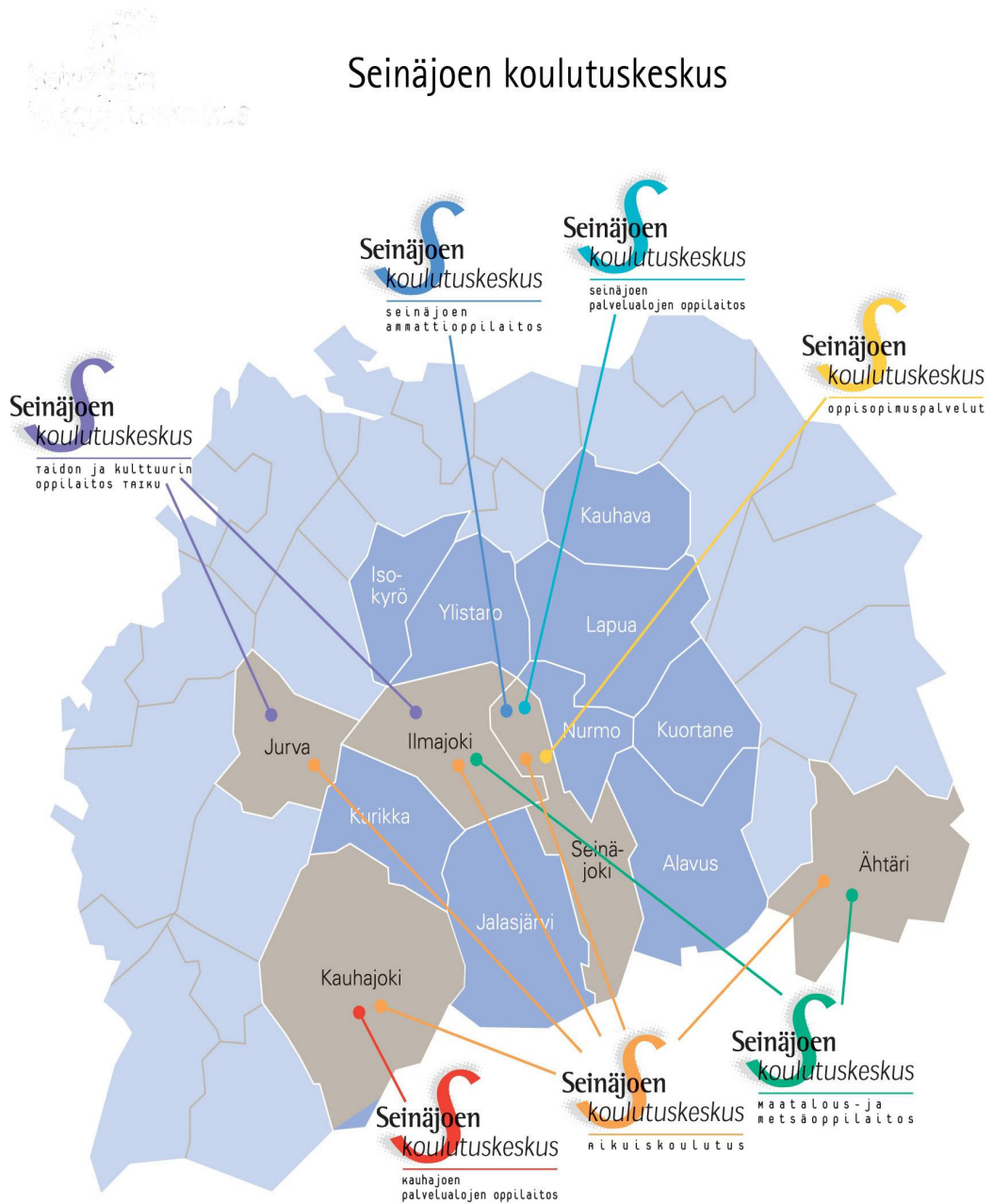
koulutuspaikkoja täyttämättä 112. Seinäjoen koulutuskeskuksen osuus Etelä-Pohjanmaalle jaetusta ammatillisen lisäkoulutuksen valtionosuudesta oli 1 521 487 euroa eli 31,9 %. Sen käyttöaste v. 2005 oli 123 %. Etelä-Pohjanmaan TE-keskuksen kansallisen työvoimakoulutuksen määrärahoista vuonna 2005 kohdistui Seinäjoen koulutuskeskukseen 33 %. Seinäjoen koulutuskeskuksella oli 11 toimipistettä eri puolilla Etelä-Pohjanmaata. Monialaisuutensa ansiosta Seinäjoen koulutuskeskus oli mukana sekä maaseudun että kaupunkien kehittämisessä ja palveli sekä yksityistä, julkista että kolmatta sektoria. Yhteistyö eri tahojen kanssa oli Seinäjoen koulutuskeskukselle elintärkeää. (Seinäjoen koulutuskeskus 2006.)

Seinäjoen koulutuskeskuksessa toteutettiin oppilaitosmuotoisena yhteensä 24 perustutkintokoulutusta (käsi- ja taideteollisuuden, kuvallisen ilmaisun, liiketalouden, tietojenkäsittelyn, rakennusalan, talotekniikan, kone- ja metallialan, sähköalan, elintarvikealan, laboratorioalan, pintakäsittelyalan, puualan, vaatetusalan, autoalan, logistiikan, maatalousalan, metsäalan, sosiaali- ja terveystieteiden alan, hiusalan, matkailualan, catering- ja ravintola- ja kotitalous- ja kuluttajapalvelujen, puhdistuspalvelujen perustutkinnot ja kotitalousopetus) 45 koulutusohjelmassa. Lisäksi Seinäjoen koulutuskeskuksella oli 75 näyttötutkinnon järjestämissopimukset, joista perustutkintojen sopimuksia oli 16 kpl. Oppisopimuspalvelujen yhteistyöoppilaitokset (57) laajensivat Seinäjoen koulutuskeskuksen palvelutarjontaa. Aikuisopiskelijavirta oli noin 5000 (noin 1500 vuosioiskelijaa). Oppisopimuspalvelut hallinnoivat vuosittain yli 600 ammatti- ja erikoisammattitutkinto-opiskelijaa sekä noin 200 perustutkinto-opiskelijaa. (Seinäjoen koulutuskeskus 2006.)

Suurin osa Seinäjoen koulutuskeskuksen opiskelijoista oli Länsi-Suomen läänistä ja erityisesti Etelä-Pohjanmaalta. Seinäjoen koulutuskeskuksen vuosibudjetti vuonna 2005 oli 31 milj. €. Vuoden tulos oli 0,45 milj. € ylijäämäinen. Seinäjoen koulutuskeskuksen oppilaitoksissa toimi yli 250 päätoimista opettajaa, joista aikuiskoulutuksessa n. 90. Näiden lisäksi oli 150 opetusta tukevaan henkilöstöön kuuluvaa. (Seinäjoen koulutuskeskus 2006.)

Seinäjoen koulutuskeskuksessa oli kaksi tulosaluetta; opetuksen tulosalue ja aikuiskoulutuksen tulosalue. Kukin oppilaitos toimi omana tulosityksikkönä, jossa toteutettiin koulutustoimintaa sekä nuorille että aikuisille. Seinäjoen koulutuskeskus, Oppisopimuspalvelut muodostivat oman tulosityksikkönsä. Tulosityksiköt muodostivat omat strategiset tavoitteet toiminnalleen siten, että ne noudattivat Seinäjoen koulutuskeskuksen strategisia linjauksia. Neuvotteluja käytiin uusien oppilaitosten liittymisestä Seinäjoen koulutuskeskukseen vuoden 2008 alusta Härmänmaan ammatti-instituutin, Kurikan ammattioppilaitoksen ja Ähtärin ammatti-instituutin ylläpitäjien kanssa. (Seinäjoen koulutuskeskus 2006.)

Seinäjoen koulutuskeskuksen toiminnassa keskeistä oli verkostomaisuus. Sitä tuki Seinäjoen koulutuskeskuksen johtokunnan, Seinäjoen koulutuskeskuksen johtoryhmän ja seitsemän kehittämisryhmän toiminta. Yhteistyöverkostoista mainittakoon eteläpohjalaisten oppilaitosten avoimet yhteistyöverkostot Senuko ja Opinlakeus. Niissä kehitettiin yhteistä opetustarjontaa toisen asteen opiskelijoille, verkko-opetusta ja -opiskelua sekä henkilöstön osaamista. Lakeuden Nosteen tarkoituksena oli parantaa enintään perusasteen suorittaneiden aikuisten työelämässä pysymistä. Lakeuden Noste oli Seinäjoen koulutuskeskuksen hallinnoima alueellinen oppilaitosverkosto. Suupohjassa (Kauhajoen seutu) oli oma oppilaitosten yhteistyöverkosto. Yritysten suuntaan yhteistyötä oli tiivistetty mm. solmimalla yhteistyösopimus Etelä-Pohjanmaan yrittäjien kanssa, ammattiosaamisen toimielimen kautta sekä jatkuvasti toteutuvien opettajien työelämäjaksojen kautta. Työssäoppimisen sopimusten uudistaminen oli meneillään noin 1000 yrityksen ja työyhteisön kanssa. (Seinäjoen koulutuskeskus 2006.)

KUVIO 1. Kartta toiminta-alueesta ja organisaatiosta

3 Hankkeen liittyminen organisaation kehittämiseen ja sen tavoitteet

Arvioinnissa tarkasteltiin aluekehittämisnäkökulman huomioon ottamista koulutuksen järjestäjien omassa toiminnassa kuten tavoitteissa, prosesseissa, tulevaisuuden ennakkoinnissa ja strategioissa sekä yhteistyösuhteissa. Lisäksi tarkasteltiin toiminnan aluekehitysvaikutuksia. Arvioinnin sisältökohteet oli

jäsennetty toimintaympäristöön, aluekehitystyön suunnitteluun, toteutukseen, seurantaan ja arviointiin, palaute- ja muutosprosesseihin sekä tuloksiin. Teemat noudattivat kysymyssarjaa miksi, mitä, miten, millä tuloksella, mitä on opittavissa. (Seinäjoen koulutuskeskus 2006.)

Arvioinnissa tuli ottaa huomioon ammatillista peruskoulutusta, aikuiskoulutusta, oppisopimuskoulutusta ja muuta järjestäjän aluekehitystoimintaa koskevat näkökulmat.

Strategiassa oli kysymys pitkävaikutteisesta toimintalinjasta, jossa opetustoimen päämäärät, toimintapolitiikka ja toimintaohjelmat yhdentyvät ehjäksi kokonaisuudeksi. Strategia oli prosessi, jossa organisaatio analysoi toimintaympäristöään, kartoittaa ydinosaamistaan, arvioi mahdollisuuksiaan sekä suuntaa voimavarojaan omien ja ympäristön tuomien mahdollisuuksien mukaisesti. Strateginen ajattelu opetustoimen kehittämisessä tarkoitti vision ja toiminta-ajatuksen jäsentämistä, vuosittaista vuosisuunnitelman ja talousarvion laatimista, opettajien työryhmä- ja ainekohtaista suunnittelua sekä projektisuunnittelua. (Niemi 2006, 7.)

Strategia-asiakirjana toimi opetustoimen kehittämissuunnitelma. Sen sisältämien tavoitteiden tuli olla yhdensuuntaisia koko kunnan visioiden, arvojen ja tavoitteiden kanssa. Toisaalta kunnallisten tavoitteiden tuli olla yhdensuuntaisia valtakunnallisten kehittämistavoitteiden kanssa. Opetustoimen kehittämissuunnitelmassa tuli määritellä kaikki opetustoimen keskeiset niin hallinnolliset, opetukselliset kuin taloudellisetkin tavoitteet sekä kehittämisen painopistealueet ja kohteet. Yhteisesti sovittujen kuntakohtaisten tavoitteiden lisäksi oli syytä laatia myös koulukohtaisia tavoitteita, jotka koulut tekivät omista lähtökohdistaan käsin itsenäisesti. Opetustoimen kehittämissuunnitelmalla tuli olla yhteys päivittäiseen koulutyöhön. (Niemi 2006, 7.)

Etelä-Pohjanmaan maakuntasuunnitelman visiossa todettiin: ”Etelä-Pohjanmaa on luova, kansallisesti ja kansainvälisesti vetovoimainen yrittäjyysmaakunta, jossa osaaminen, elinkeinot, hyvinvointi ja saavutettavuus kehittyvät ajassa. Ihmiset ja yritykset haluavat valita Etelä-Pohjanmaan asuin-

ja toimintaympäristökseen kiinnostavien arvojen, viihtyisyyden ja kilpailukyvyn vuoksi.” Maakunnan kehittämisstrategioita ja painopistealueita olivat mm. osaamisen ja innovaatiojärjestelmän vahvistaminen, kilpailukykyisen ja kasvuhakuisen yrittäjyyden kehittäminen, hyvinvoinnin ja hyvinvointipalveluiden kehittäminen sekä saavutettavuuden, kansainvälistymisen sekä toimivan alue- ja yhdyskuntarakenteen kehittäminen. (Etelä-Pohjanmaan liitto 2006.)

Alueen kilpailukykyisen talouden perustana oli laaja ja kehittyvä yrityselaämä. Avainklustereita olivat rakennus-, elintarvike-, metalli- ja puuklusterit. Palveluklusteri ja erityisesti hyvinvointipalveluklusteri olivat kasvussa. Seinäjoen seudulla oli korkean teknologian keskittymä. Pk-yrityksiä oli alueella paljon ja yritysten keskikoko oli valtakunnan pienin. Haasteena oli yritystoiminnan jatkuvuus ja sukupolvenvaihdokset. Alueen yrityksillä oli paljon tuotteita ja palveluita, joilla olisi globaalikysyntä, mutta niiden kansainvälisyysvalmiudet eivät olleet riittävällä tasolla. Kansainvälisyysvalmiuksien parantaminen oli alueen menestymisen kannalta keskeinen painopistealue. (Etelä-Pohjanmaan liitto 2006.)

Järjestäjien yhteistyö koulutuksen arvioinnissa perustui pitkälle epäviralliseen yhteistyöhön. Kuntien palveluja koskevat viimeaikaiset tutkimukset kertoivat, että palvelujen seudullinen ja alueellinen arviointi oli yleistynyt. Yhteistyön myötä palveluja koskevaa arviointitietoa käytettiin paitsi aluekehittämisessä, myös seutujen ja alueiden strategisessa johtamisessa. (Niemi 2006, 26.) Tämä työ oli vasta alussa Seinäjoen koulutuskeskuksessa.

Opetustoimen yli kuntarajojen tapahtuvassa yhteistyössä etsittiin lisäarvoa niin kuntien, koulujen kuin oppilaitosten perustyöhön. Eri toimijoiden verkostoitumista olikin monenlaista aina perinteisestä projektitoiminnasta yhteiseen opetustarjontaan tai seudullisiin koulutoimenjohtajien foorumeihin. Parhaimmillaan seudullinen yhteistyö olikin synnyttänyt koulutuksen arviointiin vuoropuhelua, jossa arviointitietoa jaettiin ja samalla sitä myös kertyi. Opetustoimessa seudullista verkostoyhteistyötä oli perusopetuksessa, toisen asteen koulutuksessa ja aikuiskoulutuksessa. Koulutuksen arviointiyhteistyötä ja toiminnan yhteistä vertailua tehtiin jo monilla tahoilla. (Niemi 2006, 26.)

Muiden koulutuksen järjestäjien kanssa tehtiin laajaa yhteistyötä ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen välisen yhteistyön kehittämiseksi Senuko -oppilaitosverkostossa ja virtuaalisen toiminnan kehittämiseksi Opinlakeus -oppilaitosverkostossa. Seinäjoen koulutuskeskus hallinnoi molempia verkostoja, mutta niihin kuului useita koulutuksen järjestäjiä; Senukossa on mukana kaksi ammatillista ja viisi lukiokoulutuksen järjestäjää, Opinlakeudessa 11 ammatillista ja 19 lukiokoulutuksen järjestäjää. Nosteen alueellinen oppilaitosverkosto kattoi Seinäjoen koulutuskeskuksen oppilaitokset (viisi kappaletta) sekä kahdeksan muuta ammatillista oppilaitosta, kaksi aikuislukiota ja viisi kansalaisopistoa. Verkostoitumista oli myös Vaasan ja Keski-Pohjanmaan Noste-hankkeiden kanssa. Sedun aikuiskoulutus teki valtakunnallista yhteistyötä muiden aikuiskoulutuksen järjestäjien kanssa mm. valtakunnallisissa KETJU -hankkeissa. Pk-yritysten kehittämiseen keskittyvässä KATTAVA -hankkeessa tehtiin valtakunnallisen yhteistyön lisäksi yhteistyötä Pohjanmaan aluerenkaan Vaasa-Kokkola-Korsnäs kanssa. (Seinäjoen koulutuskeskus 2006.)

Seinäjoen koulutuskeskuksen strategisessa suunnittelussa keskeistä oli tulevaisuuden ennakointi, niin Seinäjoen koulutuskeskuksen tasolla kuin tulosyksikkötasollakin. Ennakointi kuului Seinäjoen koulutuskeskuksen kokonaisvaltaiseen laadunhallintaprosessiin, jota toteutettiin jatkuvan parantamisen toimintamallin mukaisesti. Seinäjoen koulutuskeskus oli mukana mm. Etelä-Pohjanmaan maakuntaliiton/lääninhallituksen ennakointityössä, TE -keskuksen toimialoja koskevissa kehittämissuunnitelmissä sekä ESR-hankesuunnittelujaostossa, seudullisten työllisyysstrategioiden työryhmissä sekä Etelä-Pohjanmaan kansainvälisyysverkoston yhteistyöryhmässä. Tavoiteasettelussa huomioitiin alueen elinkeinoelämän tarpeet ja ennakointityöstä saatava tietous. Etelä-Pohjanmaan yrittäjien kanssa laaditun yhteistyösopimuksen tavoitteiden mukaan lisättiin yhteistyötä monitahoisesti alueen yritysten ja organisaatioiden kanssa. (Seinäjoen koulutuskeskus 2006.)

4 Hankkeen toteutuksen suunnittelu

Kehittämishankkeen tavoitteena ja tehtävänä oli arvioida ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutuksia tapauksena Seinäjoen koulutuskeskus. Koulutuksen arviointineuvosto lähetti hankkeeseen liittyvää aineistoa ja muuta tarvittavaa informaatiota hankkeen aikana koordinaattoreille. Koordinaattorin tehtävänä oli koordinoita, kerätä ja tuottaa tietoa aluekehitysvaikutuksista.

4.1 Kehittämissuunnitelmasta ja arviointistrategiasta

Opetustoimen kehittämissuunnitelman ja sen pohjalta tehtävän arviointistrategian laatimisen helpottamiseksi hahmoteltiin sitä prosessia, joka niiden työstämiseksi voitaisiin käydä läpi. Opetustoimen kehittämissuunnitelman ja arviointistrategian laatiminen: (Niemi 2006, 8.)

1. Nykytilan analyysi

- SWOT-analyysi: Mitkä olivat keskeiset vahvuutemme, heikkouksemme, mahdollisuutemme ja uhkamme?
- Millaisia vaatimuksia ne asettivat tulevalle kehittämistyölle?

2. Priorisoidut kehittämisalueet

- Päätettiin yhdessä, mitkä olivat keskeiset opetustoimen hallinnolliset, taloudelliset ja opetukselliset tavoitteet
- Päätettiin, mitkä olivat kehittämisen painopistealueet ja kohteet
- Tarkistettiin, että tavoitteet olivat yhteisen vision, arvojen ja kunnan toiminta-ajatusten mukaisia sekä taloudellisesti toteutettavissa
- Sitouduttiin yhdessä määriteltyihin tavoitteisiin.

3. Kehittämisen tavoiteltavat vaikutukset

- Millainen oli opetustoimen tavoiteltu tulevaisuudenkuva?

- Millaisiin vaikutuksiin tavoitteiden oli tarkoitus johtaa?
- Olivatko tavoitteet realistisia?

4. Arviointistrategian laatiminen

- Laadittiin yksityiskohtainen toimenpideohjelma tavoitteiden pohjalta (huomioitiin sekä yhteiset kuntakohtaiset tavoitteet että koulukohtaiset tavoitteet, jotka pohjautuvat kuntakohtaisiin tavoitteisiin)
- Kuinka tavoitteet saavutettiin? Millaisiin toimenpiteisiin tuli ryhtyä, jotta kehittämistavoitteisiin päästäisiin?
- Yksittäisiä kehittämisen kohteita saattoivat olla esim. kouluverkosto ja koulumatkat, koulun ja kodin yhteistyö, oppilashuolto, yhteistyö muiden oppilaitosten ja ympäröivän yhteisön kanssa (seutuyhteistyö), opettajisto tai opetusmenetelmät
- Päätettiin vastuunjaosta
- Organisoitiin arviointi käytännössä kunnan ja koulujen tasolla.

4.2 Toimenpiteet

4.2.1 Ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutusten kuvaus

Koulutuksen arviointineuvosto pyysi koulutuksen järjestäjiä nimeämään ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutusten arviointihankkeeseen henkilön, jonka tehtävänä oli vastata paikallisella tasolla arviointien organisoinnista. Yhteystietoja ilmoitettaessa tuli kertoa, onko järjestäjällä valmistavaa koulutusta ja / tai näyttöjä. Koordinaattorin yhteystiedot (arviointihanke, nimi, oppilaitos, osoite, puhelinnumero ja sähköpostiosoite) tuli toimittaa 16.6.2006 mennessä sähköpostilla arviointineuvostolle. (Räisänen ym. 2006, 1.)

Koulutuksen arviointineuvosto lähetti hankkeen aineistot ja muun tarvittavan informaation hankkeen aikana koordinaattoreiden kautta. Koulutuksen arviointineuvosto järjesti koordinaattoreille arviointihanketta koskevan tiedotustilaisuuden 29.8.2006 Helsingissä. (Räisänen ym. 2006, 1.)

Ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutusten arviointiaineiston kuvausta koskeneisiin kysymyksiin vastaaminen alkoi **ammattillisen koulutuksen aluekehitysvaikutusten kuvauksella**. Yleiskuvauksessa tuli vastata kysymyksiin: Miten määrittelitte pääasiallisen vaikutus- / maantieteellisen toiminta-alueenne? Mitkä olivat vaikutus- / toiminta-alueen kehittämisen erityispiirteet, -tarpeet, painopisteet ja mahdollisuudet? Mikä oli oma roolinne sekä tehtävänne alueen kehittämisessä, yhteistyöverkostossa ja innovaatiojärjestelmässä? (Koulutuksen arviointineuvosto 2006.)

Seuraavaksi käsiteltiin **toiminnan kuvaus. Aluekehitys toiminnan suunnittelussa ja johtamisessa** -osiossa vastattiin kysymyksiin: Miten alueelliset tavoitteet (alueelliset toimenpideohjelmat, aluestrategiat) ja työ- ja elinkeinoelämän erityistarpeet otettiin huomioon tavoitteissanne? Perustelkaa, miksi painoitte alueellisia näkökulmia toiminnassanne? Mitkä olivat alueelliseen kehittämiseen liittyvä määrälliset ja laadulliset tavoitteet? Miten kansalliset aluekehittämistä koskevat tavoitteet (mm. KESU, säädökset, OPS -perusteet) otettiin huomioon tavoitteissanne? Miten elinkeinopoliittiset linjaukset otetaan huomioon tavoitteissanne? Miten aluekehitystoimintaa johdettiin? Miten ennakoitte toimintaympäristössä tapahtuvia muutoksia ja aluekehittämiseen liittyviä tarpeita ja hyödynnätte ennakointitietoa suunnittelussa? Miten aluekehitysvaikutukset otettiin huomioon muissa suunnitelmissa strategioissa ja tavoitteissa (mm. toiminta- ja henkilöstöstrategia, hankesuunnitelma, opetussuunnitelma, resurssisuunnittelu)? Miten strategioiden yhdensuuntaisuus alueen kehittämislinjauksiin ja -suunnitelmiin varmistettiin? Mitä olette tehneet tai tulette tekemään ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkoston kokoamisen ja ammattiopistostrategian suhteen? Miten ja millaisissa yhteistyömuodoissa alueen kehittämistä koskevat suunnitelmat ja strategiat laaditaan työ- ja elinkeinoelämän, muiden koulutuksenjärjestäjien / oppilaitosten /

korkeakoulujen sekä alueellisten (esim. maakuntaliitot, TE-keskukset, lääninhallitukset, kauppakamarit) toimijoiden kanssa? Miten ennakointiin, suunnitelmien ja strategioiden laadintaan liittyvät yhteistyökäytännöt, työnjako ja vastuut organisoitiin? (Koulutuksen arviointineuvosto 2006.)

Toiminnan kuvauksen toimeenpano ja toteutus -osiossa vastattiin kysymyksiin: Miten aluekehitysvaikutukset liittyivät ammatillisen peruskoulutuksen, lisäkoulutuksen ja oppisopimuskoulutuksen toteuttamiseen sekä näyttöjen järjestämiseen? Miten aluekehitysvaikutukset otettiin huomioon muiden palveluiden kehittämisessä ja järjestämisessä? Mikä oli alueelliseen vaikuttavuuteen liittyvien yhteistyöverkostojen rakenne, keskeiset sidosryhmät ja kumppanit? Mitkä olivat yhteistyön toteuttamisen muodot (mm. työelämäyhteydet, työelämäpalvelut ja muut elinkeinoelämää kehittävät toiminnot)? Millainen oli roolinne ja näkyvyytenne yhteistyöverkostossa, kehityshankkeissa ja asiakirjoissa (neuvottelukunnat, aluekeskusohjelmat, osaamiskeskukset, käynnistetyt / osallistutut kehittämishankkeet, osallistuminen alueen yritysten, järjestöjen, julkisen sektorin kehittämiseen tms.) (Koulutuksen arviointineuvosto 2006.)

Toiminnan kuvauksen seuranta ja arviointi -osiossa vastattiin kysymyksiin: Miten ja millaisilla määrällisillä ja laadullisilla indikaattoreilla arvioitte aluekehitysvaikutuksia? Miten arvioitte yhteistyön toteutumista ja yhteistyöverkostojen kattavuutta ja toiminnan yhdensuuntaisuutta alueellisen vaikuttavuuden edistämiseksi? (Koulutuksen arviointineuvosto 2006.)

Toiminnan kuvauksen palaute- ja muutosprosessit -osiossa vastattiin kysymyksiin: Mitä konkreettisia parannuksia oli tehty viime aikoina aluekehitysvaikutusten parantamiseksi? Miten aluekehitysvaikutukset otettiin huomioon kehittämisessä ja hanketoiminnassa? Mitä hankkeita on ollut, mihin on osallistuttu? Miten seuranta-, palaute-, ennakointi- ja arviointitiedot otettiin huomioon aluekehitysvaikutusten parantamisessa ja kehittämisessä? Miten kehititte uusia suunnittelu- ja toimintamalleja? Miten edistitte hyvien käytäntöjen, innovaatioiden ja toimintatapojen käyttöönottoa sekä levittämistä alueelle (mm. benchmarking, tulosten levittäminen)? Mikä oli näkemyksenne

roolistanne, tehtävästänne ja aluekehityksen kehittämistarpeista tulevaisuudessa? (Koulutuksen arviointineuvosto 2006.)

Toiminnan kuvauksen tulokset -osiossa vastattiin kysymyksiin: Mitkä olivat konkreettiset tulokset ja toiminnan vaikutukset suhteessa omiin aluekehitystavoitteisiin viimeiseltä kolmelta vuodelta? Mitkä olivat keskeisimmät tulokset muusta aktiivisuudesta ja yhteistyöstä työ- ja elinkeinoelämän sekä alueen muiden toimijoiden kanssa viimeiseltä kolmelta vuodelta? Mitkä olivat keskeiset innovaatiot ja hyvät käytännöt, jotka aluekehitystyönne on tuottanut? (Koulutuksen arviointineuvosto 2006.)

Erityiskysymysten alakohtaiset erityispiirteet -osiossa vastattiin kysymykseen: Mitä erityispiirteitä aluekehitystyössä ilmeni eri koulutusaloittain / sektoreittain (teollisuus, palvelu, luonnonvara, kulttuuri ja taide, julkinen sektori jne.) tarkasteltuna? **Ohjausjärjestelmä** osiossa vastattiin kysymyksiin: Miten EU –strategioilla / hankkeilla ja erillisillä ohjelmilla oli alueellista vaikuttavuutta edistetty? Miten kansallinen ohjausjärjestelmä (normit, tavoitteet, taloudelliset voimavarat, hanketoiminta, jne.) tuki aluekehittämistä? (Koulutuksen arviointineuvosto 2006.)

Määrällisiä tietoja -osiossa oltiin kiinnostuneita attraktiivisuudesta ja opiskelijavirroista kertovista indikaattoreista sekä tuloksellisuusrahoituksen työllistymistä kuvaavista indikaattoreista. (Koulutuksen arviointineuvosto 2006.)

4.2.2 Ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutusten arviointi

Seinäjoen koulutuskeskuksessa ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutusten itsearviointiin osallistui edustajia yritysmaailmasta, muista julkisista organisaatioista sekä Seinäjoen koulutuskeskuksen johtoa, muuta henkilöstöä ja opiskelijoita. Monitahoarvioinnin etuja ovat osallistuvuus ja erilaiset näkökulmat ja menetelmät. Sidosryhmien ja asianomaisten toimijoiden näkemykset (kohdetahot, rahoittajat, päätöksentekijät, kehittäjät, intressiryhmät, vertaiset) toivat monipuolisuutta itsearviointiin.

Arviointineuvoston pääsuunnittelija kertoi, että tällä kertaa arviointineuvosto ei tule seuraamaan Seinäjoen koulutuskeskuksen itsearviointia.

Itsearviointiryhmän tuli antaa arvosana kullekin osiolle sen mukaan, miten hyvin ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutusten kuvaus vastasi arvioinnissa olleisiin kysymyksiin. Asioita, joita ei ollut mainittu kuvauksessa, ei saanut ottaa huomioon myöskään itsearvioinnissa. Arvosanalukitus oli seuraava:

0. Ei arviointia. Aineistossa ei ole mitään mainintaa arviointikohteena olevan kohdetoiminnan tilasta.
1. Heikko. Toimintatavat ovat hajanaisia ja satunnaisia ja toiminnassa ilmenee suuria vaihteluita. Ei ole selvää näyttöä suunnitelmista ja periaatteista ja niiden mukaan toimimisesta.
2. Tyydyttävä. Toimintatavat hajanaisia ja satunnaisia ja toiminnassa ilmenee suuria vaihteluita. Ei selvää näyttöä suunnitelmista ja periaatteista ja niiden mukaan toimimisesta.
3. Hyvä. Joitakin selviä näyttöjä toiminnan tavoitteiden mukaisuudesta on olemassa sekä suunnitelmien että käytännön tasolla. Toiminta ei ole ”tavallisuudesta” poikkeavaa suuntaan eikä toiseen.
4. Erittäin hyvä. Toimintaa kehitetään aktiivisesti tavoitteiden suuntaisesti. Toiminta on melko laajasti tavoitteiden mukaista. Selviä näyttöjä tavoitteiden ja suunnitelmien toteutumisesta on käytännössä eri puolilla organisaatiota.
5. Erinomainen. Toiminnan tavoitteet ja periaatteet ovat selvästi määritetty. Toimintaperiaatteet ovat laajasti valtakunnallisten, alueellisten ja omien tavoitteiden mukaisia. Toimintaa on yhdensuuntaistettu koko organisaatiossa. Erityisen selviä näyttöjä suunnitelmien toteutumisesta esiintyy myös käytännössä. Laadun parantaminen ja kehittäminen on aktiivista ja se perustuu jatkuvaan arviointiin.

Ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutusten arviointiaineiston arviointia koskeneisiin kysymyksiin vastaaminen alkoi **ammattillisen koulutuksen aluekehitysvaikutusten tuloksilla**. Tuloksissa tuli vastata kysymyksiin: Arvioikaa tähänastisia toimenpiteitä, ko. toiminnan vaikutuksia ja tuloksia suhteessa järjestäjien omiin tavoitteisiin ja strategioihin. Miltä tulokset näyttävät? Arvioikaa muuta toiminnan aktiivisuutta, yhteistyötä ja tuloksia elinkeinoelämän ja alueen muiden toimijoiden kanssa. Mikä on tähänastisen toiminnan merkitys alueen kehittämisen näkökulmasta? Arvioikaa keskeisiä innovaatioita ja hyviä käytäntöjä. Mikä on tähänastisten innovaatioiden hyvien käytäntöjen merkitys alueen kehittämisen näkökulmasta? Arvioikaa kokonaisuutena koulutuksen järjestäjän toiminnan aluekehitysvaikutuksia. Miltä toiminnan vaikutukset ja tulokset näyttävät suhteessa alueen kehittämistavoitteisiin ja linjauksiin? Arvioikaa aluekehittämisen edelleen kehittämistä. Esittäkää oma alueen kehittämistä kuvaava lähitulevaisuuden toimintamalli. Mitä edellytyksiä / esteitä arvioitte teillä olevan visionne toteuttamiseen? (Koulutuksen arviointineuvosto 2006.)

Seuraavaksi otettiin tarkasteluun **toiminnan kuvaus**. **Toiminnan suunnittelun ja johtamisen** kuvauksen pohjalta tuli määrittää aluekehityksen suunnitteluun ja johtamiseen liittyviä vahvuuksia ja parantamisalueita. Lisäksi tuli nimetä aluekehitystä koskevan suunnittelun ja johtamisen kriittisimmät kohdat (mihin suunnittelu olisi / on voinut kariutua tai miksi se on voinut kohtuuttomasti vaikeutua). (Koulutuksen arviointineuvosto 2006.)

Toiminnan toteutuksen kuvauksen pohjalta tuli määrittää aluekehityksen käytännön organisointiin liittyviä vahvuuksia ja parannusalueita. Lisäksi tuli miettiä, millainen yhteistyöverkosto olisi tarkoituksenmukainen aluekehittämisen näkökulmasta? Tuli myös kertoa aluekehitykseen liittyvän toiminnan kriittisimmät kohdat.

Toiminnan arvioinnin ja seurannan kuvauksen pohjalta tuli määrittää aluekehitykseen liittyvien tarpeiden arviointiin ja seurantaan liittyviä vahvuuksia ja parantamisalueita. Tuli myös kertoa aluekehityksen arviointiin ja seurantaan liittyvät kriittisimmät kohdat.

Toiminnan palaute- ja muutosprosessien kuvauksen pohjalta tuli määrittää aluekehitykseen liittyvien palaute- ja muutosprosesseihin liittyviä vahvuuksia ja parantamisalueita. Tuli myös kertoa palaute- ja muutosprosessien kriittisimmät kohdat.

Seuraavaksi otettiin arvosteluun **erityiskysymykset. Alakohtaisten erityispiirteiden** kuvauksen pohjalta tuli määrittää alakohtaisiin erityispiirteisiin liittyviä vahvuuksia ja parantamisalueita. Tuli myös kertoa alakohtaisten erityiskysymysten kriittisimmät kohdat.

Erytyiskysymysten ohjausjärjestelmän kuvauksen pohjalta tuli määrittää ohjausjärjestelmään (esim. lainsäädäntö, kansalliset tavoitteet, viranomaistoiminta, kehittäminen, resurssit, eri tahojen yhteistyö) liittyviä vahvuuksia ja parantamisalueita. Tuli myös kertoa ohjausjärjestelmän kriittisimmät kohdat.

Kehittämissuunnitelma laaditaan verkostoyhteistyössä itsearviointitulosten perusteella itsearvioinnin jälkeen.

4.3 Aikataulu

Koulutuksen arviointineuvosto järjesti alueellisten yhteistyöverkkojen arviointikoordinaattoreille arviointihanketta koskevan tiedotustilaisuuden 29.8.2006 (ks. kuvio 2).

Ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutusten arviointiarviointiaineisto lähetettiin koordinaattoreille sähköpostilla 1.9.2006. Koordinaattori laittoi arviointiaineiston välittömästi Seinäjoen koulutuskeskuksen sisäiseen tietoverkkoon, josta se oli kaikkien saatavilla, ja samalla halukkaat saivat sitä täydennettyä. Koordinaattori ohjeisti työelämän palvelu- ja kehittämistyöryhmän jäseniä osallistumaan arviointimateriaalin tekoon.

Koordinaattori piti yhteyttä työelämän palvelu- ja kehittämistyöryhmän jäseniin tapaamisilla, sähköpostilla sekä puhelimella. Koordinaattori sopi 13.9.2006 työelämän palvelu- ja kehittämistyöryhmän puheenjohtajan kanssa, että hän menee seuraavaan työelämän palvelu- ja kehittämistyöryhmän kokoukseen

kertomaan ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutusten arviointihankkeesta. Seuraava kokous oli 27.9.2006 Seinäjoen koulutuskeskuksen maa- ja metsäoppilaitoksessa Ilmajoella.

Koordinaattori haki tietoa ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutusten kuvauksiin Seinäjoen koulutuskeskuksen olemissa olevista asiakirjoista, tietojärjestelmistä sekä haastatteleamalla asiantuntijoita. Lisäksi koordinaattori lisäsi tiedot koulutuskeskuksen sisäiseen tietoverkkoon sekä muokkasi palvelu- ja kehittämistyöryhmän jäsenien sisäiseen tietoverkkoon tuottamaa materiaalia. 2. - 6.10.2006 koordinaattori viimeisteli kahden työelämän palvelu- ja kehittämistyöryhmän jäsenen kanssa ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutusten kuvauksen.

Koordinaattori oli yhteydessä arviointineuvoston pääsuunnittelijaan 10.10.2006. Pääsuunnittelija kertoi, että tällä kertaa arviointineuvosto ei tule seuraamaan Seinäjoen koulutuskeskuksen itsearviointia.

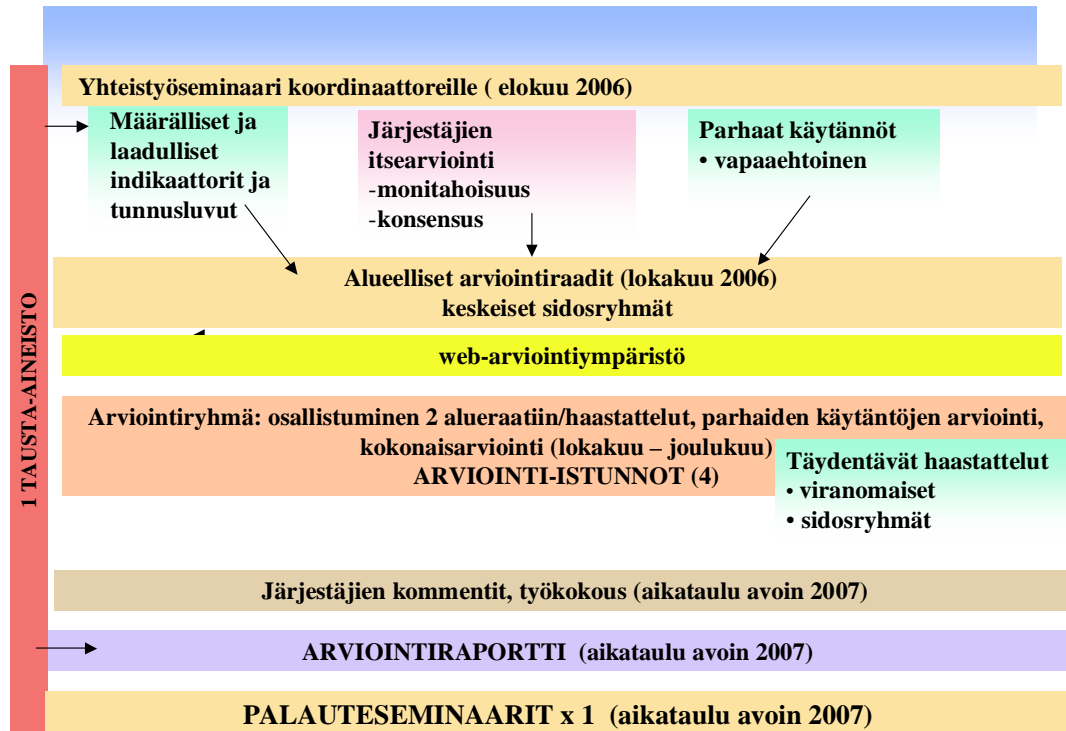
Seinäjoen koulutuskeskuksessa toteutettiin ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutusten itsearviointi 26.10.2006.

Aikaa alueellisille raadeille arviointimateriaalin keräämiseen, jalostamiseen, itsearviointiin ja arviointimateriaalin toimittamiseen arviointineuvostolle oli varattu tasan kaksi kuukautta, eli 1.9 - 31.10.2006 välinen aika.

Arviointineuvosto antoi kuitenkin kaikille ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutusten arvioinnissa mukana olleille tahoille lisää palautusaikaa, joten itsearviointi täytyi palauttaa vasta 30.11.2006. Seinäjoen koulutuskeskus palautti itsearviointinsa 29.11.2006. Arviointimateriaali palautettiin arviointineuvoston sähköiseen tietojärjestelmään.

Arviointiryhmä teki lopulliset johtopäätöksensä ja tulokset raportoitiin 31.3.2007 mennessä.

4.5.2007 koulutuksen arviointineuvosto julkaisi yhteenvedon koulutuksen aluekehitysvaikutuksen arviointihankkeen tuloksista. (Koulutuksen arviointineuvosto 2007)

KUVIO 2. Arvioinnin aikataulu (Räisänen 2006, 16.)

4.4 Resurssit

Koulutuksen järjestäjät vastasivat arviointihankkeesta aiheutuneista kustannuksista. Ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutusten arviointia varten oli Seinäjoen koulutuskeskuksessa annettu resurssi yhdelle suunnittelijalle. Lisäksi arviointihankkeessa oman toimen ohella olivat mukana työelämän palvelu- ja kehittämistyöryhmän jäsenet. Työelämän palvelu- ja kehittämistyöryhmä koostui pääasiassa yksiköiden johtajista. Ryhmä oli aikoinaan muodostettu luomaan Seinäjoen koulutuskeskustasoiset toimintatavat työssäoppimiseen ja työelämän kanssa tehtävään yhteistyöhön.

4.5 Arviointialueet ja -kohteet

Ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutukset ja -arviointialueet: (Räisänen 2006, 11)

- Järjestäjien aluekehitysvaikutuksiin liittyvät ydinprosessit ja välineet sekä näiden tavoitteet, suunnitelmallisuus ja vaikuttavuus
- Järjestäjien alueellisten yhteistyöverkoston rakenne ja keskeiset kumppanit sekä yhteistyön muodot, tavoitteet ja tulokset
- Aluevaikutukset koulutuksen järjestäjän toimintastrategiassa
- Järjestäjän rooli, tehtävät ja vaikutukset alueellisessa innovaatiojärjestelmässä.

Ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutukset -arviointikohteet: (Räisänen 2006, 14.)

A Yleis- ja toimintaympäristön kuvaus (toiminta-alueen määrittely)

B Toiminnan kuvaus

B1 Suunnittelu (aluekehitystehtävän tavoitteet, aluekehitystoiminnan suunnittelu ja periaatteet, eri osapuolten välinen yhteistyö suunnittelussa, henkiset toiminnalliset, taloudelliset ja muut edellytykset)

B2 Aluekehitystyön toimeenpano ja toteutus (ydinprosessit, yhteistyö)

B3 Seuranta ja arviointi

B4 Palaute- ja muutosprosessit

C Tulokset (toiminnan vaikutukset, määrälliset tiedot)

D Erityiskysymykset

D1 Alakohtaiset erityispiirteet

D2 Ohjausjärjestelmä

Vaikuttavuudella (effectiveness) tarkoitetaan laajoja yhteiskunnassa tapahtuvia muutoksia sekä toiminnan kykyä tyydyttää tai vastata

yhteiskunnassa vallitseviin arvoihin, yhteisiin yhteisöllisiin tarpeisiin sekä niihin liittyviin tavoitteisiin. Esimerkkinä koulutuksen ja työelämäyhteyksien vaikutuksesta voi olla työelämään sijoittumisen paraneminen. Vaikuttavuus puolestaan näkyy alueella yksilön ja yhteiskunnan hyvinvointina, tuottavuutena ja taloudellisena kasvuna jne. Tässä arvioinnissa rajaudutaan vaikutusten arviointiin. (Koulutuksen arviointineuvosto 2007.)

4.6 Itsearviointi

4.6.1 Ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutusten arviointityön avulla opitut merkityksellisimmät asiat

Ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutusten arviointityön avulla opin, että ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutusten arvioinnin kysymykset ovat jonkin verran jäsentymättömiä ja siksi haastavia. Opin muotoilemaan ja argumentoimaan haastavia aluekehitysvaikutusasioita.

Kykenin määrittämään tavoitteita, jotka koskevat Seinäjoen koulutuskuntayhtymän tutkimus- ja kehittämistyötä. Lisäksi tiedonhakuosaamiseni kehittyi.

Opin, miten tärkeää kehittämistoiminta oli niin Seinäjoen koulutuskeskuksessa kuin koko Suomessa. Arviointi tuki opetusministeriötä, koulutuksen järjestäjiä ja oppilaitoksia. Pitkäjänteisellä kehittämistyöllä suomalaisen koulutuksen laatutaso pidetään korkealla tulevaisuudessakin.

Tietämykseni Seinäjoen koulutuskuntayhtymästä ja sen toiminnasta kasvoi kehittämishankkeen kuluessa. Tutustuin Seinäjoen koulutuskeskuksen johtaviin henkilöihin. Lisäksi monitasoinen kommunikaatiokykyeni ja vuorovaikutustaitoni paranivat.

4.6.2 Asiat, joihin haluaisin jatkossa syventyä tarkemmin

Jatkossa haluaisin syventyä entistä monipuolisemmin arviointityöhön ja erilaisten arviointien liittymiseen toisiinsa. Lisäksi haluaisin kehittää, hioa ja tiivistää eri tahojen, kuten esimerkiksi kuntayhtymien, maakuntaliittojen, TE-

keskuksen, lääninhallitusten, kauppakamarien sekä OPM:n ja OPH:n välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta liittyen arviointeihin ja koulutuksen kehittämiseen entistä kilpailukykyisemmäksi Suomessa. Vain laatua parantamalla Suomi voi selvitä kansainvälisessä kilpailussa.

4.6.3 Oppimistani eniten edistäneet asiat hanketta työstettäessä

Oppimistani eniten edistivät hyvät vuorovaikutussuhteet lähimpiin työkavereihini. Heiltä saatu palaute ja tuki auttoivat ratkaisemaan monia haastavia tilanteita.

Työelämän palvelu- ja kehittämissuhteiden jäsenten kanssa käymäni dialogi lisäsi tietämystäni aluekehittämistä ja kehittämistyöstä yleensä. Kehittämissuhteiden jäsenten monipuolinen ja syvä tietämys omien yksiköidensä aluevaikuttavuudesta auttoi lisäämään ja syventämään tietämystäni Seinäjoen koulutuskeskuksen aluevaikutuksista Etelä-Pohjanmaalla. Seinäjoen koulutuskeskuksen johtajalta opin mm. strategia-asioita.

Koulutuksen arviointineuvosto järjestämä alueellisten yhteistyöverkkojen arviointikoordinaattoreille arviointihanketta koskevasta tiedotustilaisuudesta sai hyvät eväät lähteä toteuttamaan haastavaa hanketta. Lisäksi arviointineuvosto antoi arviointia suhteellisen selkeät, vaikkakin haastavat ohjeet, joiden avulla arviointia oli hyvä viedä eteenpäin.

4.6.4 Keskeisimpiä oppimiseni esteitä hanketta työstettäessä

Hanketta aloitettaessa keskeisin esteeni oli vähäinen tietämykseni Seinäjoen koulutuskeskuksesta. Olin työskennellyt aiemmin Seinäjoen koulutuskuntayhtymässä, mutta ammattikorkeakoulun puolella. Siirtyessäni Seinäjoen koulutuskeskukseen, eli ammatillisen toisen asteen puolelle, haasteena oli erilainen kulttuuri ja eri henkilöstö. Sain aloittaa verkostojen luomisen uudessa organisaatiossa alusta.

Ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutusten arviointi tuli minulle nopealla aikataululla, samalla kun meneillään oli eräs toinen arviointi, missä myös olin koordinaattorina. Minulla oli kaksi muutakin projektia ja opetusta näiden arviointien lisäksi samaan aikaan, joten uusien asioiden omaksuminen loi omat haasteensa oppimiselle. Hankkeen aikana oman toimen ohessa käymäni ammatillinen opettajakorkeakoulu toi ajankäyttöön haasteita.

4.7 Tavoitesuhteinen arviointi

Kehittämishankettani parhaiten kuvaava laadullinen arviointikriteeri oli koulutuksen vastaaminen hyvin työelämän ja sen kehittämisen tarpeisiin. Tähän tavoitteeseen oli panostettu ja kehitetty erilaisia työelämälähtöisiä toimintamuotoja.

Työelämän tahojen osallistuminen opetussuunnitelmatyöhön ja oppilaitosten toiminnan kehittämiseen oli tärkeä arviointikriteeri. Neuvottelukuntien tavoitteiden, toimintaperiaatteiden ja -menetelmien kehittäminen ja toiminnan vaikuttavuuden lisääminen oli tärkeää. Työssäoppimisjärjestelmän kehittäminen ja opiskelijoiden oppimisen laadun varmistaminen takasivat tulevaisuudessa opiskelijan yhä saumattomamman ja laadukkaamman siirtymisen työelämään. Oppilaitosten osallistuminen nykyistä aktiivisemmin työelämän kehittämiseen piti oppilaitokset ajan tasalla työelämän nykyisistä ja tulevista vaatimuksista, samoin kuin opettajien ammattitaidon ylläpitäminen työelämän kehitystä vastaavalla tasolla.

Lähteet

Etelä-Pohjanmaan liitto. 2006. Maakuntasuunnitelma. 28.11.2005. Viitattu 2.2.2007.

<http://www.epliitto.fi/upload/files/masu2030.pdf>

Koulutuksen arviointineuvosto. 2006. Ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutusten arviointi. Koulutuksen arviointineuvosto. 28.12.2006. Viitattu 28.12.2006.

http://www.edev.fi/portal/ammattillinen/aluekehitysvaikutusten_arviointi

Koulutuksen arviointineuvosto. 2007. Ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutukset loppuraportti. Koulutuksen arviointineuvosto. 4.5.2007. Viitattu 4.5.2007.

<http://www.peda.net/img/portal/902215/Raportti.doc>

Niemi E. 2006. Arvioinnilla laatua koulutukseen. Ajatuksia paikalliseen ja seudulliseen arviointiin. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Räisänen A. & Frisk T. 2002. Ammatillisen koulutuksen tila. Yhteenveto vuosina 1995–2001 tehtyjen arviointien tuloksista ja arvioinnin kehitystyöstä. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Räisänen A. & Silvennoinen H. 2006. Ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutusten ja aikuisten näyttötutkintojärjestelmän toimivuuden arviointi. Koulutuksen arviointineuvosto 3/2006. Viitattu 28.12.2006.

http://www.edev.fi/img/portal/227/Aluevaikutusten_arviointi_ja_nayttotutkintojarjestelma_tiedote3.doc

Räisänen A. 2006. Arviointi: Ammatillisen koulutuksen aluekehitysvaikutukset. Koulutuksen arviointineuvosto. 29.8.2006. Viitattu 28.12.2006.

<http://peda.net/oppimappi/jyu/arviointineuvosto/aluekehitys/Tiedotustilaisuudenkalvot.ppt?>

Seinäjoen koulutuskeskus. 2006. Seinäjoen koulutuskeskuksen toimintakertomus. Seinäjoki: Kauhavan kirjapaino Oy.